

Werkwijze muurschilderingen gemeente Nijmegen

Aanleiding

Muurschilderingen, murals en streetart worden steeds populairder. Het is een relatief eenvoudig aan te brengen kunstvorm, met vaak een tijdelijk karakter, maar ook een aanzienlijke uitstraling. De afgelopen jaren zijn er in Nijmegen veel nieuwe muurschilderingen gerealiseerd, op initiatief van inwoners of van de gemeente zelf. Nieuwe initiatieven komen op verschillende plekken bij de gemeente binnen. Omdat er meestal geen formeel vergunningentraject nodig is (behalve in een beschermd stadsgezicht) en er mede daardoor geen vastomlijnd proces is, hebben wij een werkwijze opgesteld om onze omgang met muurschilderingen te stroomlijnen. Hiermee kunnen wij initiatiefnemers beter bedienen.

1. Toepassing van deze werkwijze

Wij definiëren een muurschildering *als een georganiseerde, legale afbeelding in de openbare ruimte*. Elke muurschildering bevindt zich ergens op een schaal tussen kunst en kunstig en kan zowel ontstaan vanuit een duidelijk afgebakende opdracht als uit het autonome werk van een kunstenaar. De voorliggende werkwijze muurschilderingen is daarmee voor ons op 2 van de onderstaande 5 vormen van toepassing.

Vorm	Toepassing
Illegale graffiti	Onderdeel van plan van aanpak graffiti bestrijding
Legale graffiti en streetart (vrijplaatsen)	Onderdeel van plan van aanpak graffiti bestrijding
Historische (herstelde) muurreclames, muurschilderingen die als (onderdeel van een beschermd stadsgezicht als) erfgoed aangewezen zijn of de potentie hebben dit te worden	Beleid cultuurhistorie
Nieuwe muurschildering om een plek te verfraaien, een verhaal te vertellen of kunst toe te voegen	Werkwijze muurschilderingen
Muurschildering als kunstuiting, om anti-verloedering of anti-onveiligheid op een plek te verminderen	Werkwijze muurschilderingen

2. Toestemming eigenaar muur en draagvlak

Voor alle muurschilderingen geldt dat de eigenaar van de muur toestemming moet geven. Behoort de muur tot een pand, dan willen wij ook dat de gebruiker en/of bewoner toestemming geeft. Aantoonbaar draagvlak in de directe omgeving vinden wij een pré.

3. Locatie bepaalt

Als gemeente vinden wij kwaliteit van kunstuitingen belangrijk, maar wij willen en kunnen niet alle initiatieven beoordelen. Bij de afweging of wij wel of niet willen sturen op kwaliteit kijken wij hoe beeldbepalend een locatie is op basis van het formaat van de muurschildering en de aard van de plek. Kort gesteld: hoe prominenter de plek en/of hoe groter het werk, hoe meer invloed wij willen hebben.

Formaat	Niet prominente locatie	Prominente locatie	Beschermd stadsgezicht
Klein	Geen invloed	Geen invloed	Wel invloed
Middel	Geen invloed	Wel invloed	
Groot	Wel invloed	Wel invloed	

Een kanttekening die wij hierbij wel moeten maken is dat de eigenaar van de muur uiteindelijk beslist. Het willen uitoefenen van invloed heeft geen juridische grondslag, behalve in een beschermd stadsgezicht.

Wat valt onder welk formaat muurschildering?

- Een kleine schildering is alles kleiner dan een deur. (bv/ op elektriciteitskastjes, watertappunten en vuilnisbakken).
- Een middelgrote schildering is alles tussen een kleine en grote schildering.
- Een grote schildering is hoger dan één verdieping of een groot deel van een bouwwerk.

Wat is een prominente locatie?

- Dit zijn plekken waar veel mensen dagelijks langskomen, of dat nu in het stadscentrum is, of daarbuiten. Voorbeelden zijn:
- Toegangsplekken (waar je de stad binnengaat).
 - Horeca-, recreatie-, en toerismeclusters.
 - Ontmoetingsplekken (wijkcentra, winkelcentra).
 - Pleinen.
 - OV knooppunten.

4. Sturen op kwaliteit

Als de locatie voor ons aanleiding biedt om invloed uit te oefenen, sluiten wij voor de sturing op kwaliteit van muurschilderingen aan op de programmalijnen uit onze cultuurvisie Groei (2019). Dit is analoog aan onze werkwijze voor autonome kunstwerken in de openbare ruimte. Wij willen kunst in de openbare ruimte voor zoveel mogelijk mensen toegankelijk maken, wij willen dat kunst in de openbare ruimte een bijdrage levert aan de aantrekkingskracht van Nijmegen en wij bieden ruimte voor innovatie en creativiteit. Wij geven daarbij prioriteit aan hoogwaardig, spraakmakend aanbod wat passend is bij een stad met stedelijke allure. Ook stimuleren wij (verrassend) aanbod dat relevant is, meegaat met de tijd en aansprekend is voor bestaande en nieuwe doelgroepen. Wij hebben dit uitgebreid beschreven in ons uitvoeringsprogramma kunst openbare ruimte 2023-2024.¹

Daarnaast kunnen ook de nota beeldkwaliteit, beeldkwaliteitsplannen of het toekomstige omgevingsplan (vanwege de Omgevingswet) een kader vormen voor sturing op kwaliteit. Dit speelt met name bij de grote muurschilderingen en die in beschermde stadsgezichten.

De toetsing op de kwaliteit beleggen wij bij de daartoe aangestelde commissies. De commissie Beeldende Kunst (CBK) en de Commissie Beeldkwaliteit, diens subcommissies welstand en cultuurhistorie of in ontwikkelgebieden de Ruimtelijke Kwaliteitsteams (RKT).

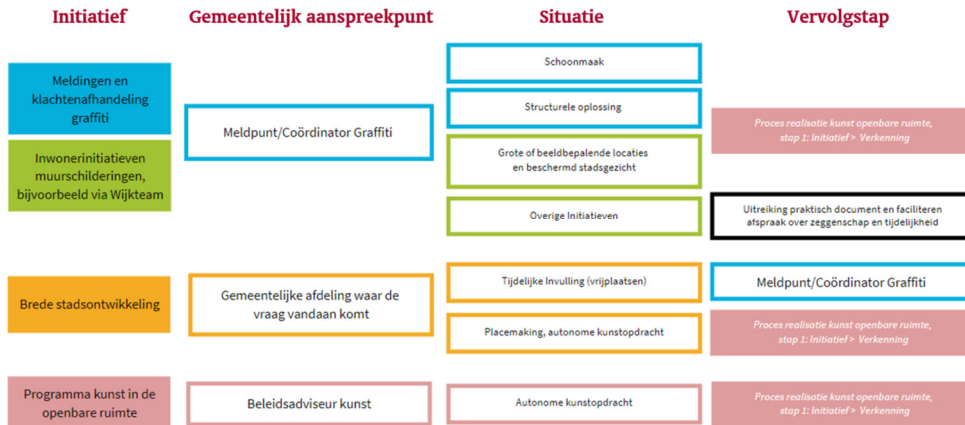
Formaat	Niet prominente locatie	Prominente locatie	Beschermd stadsgezicht
Klein	<i>Wij ondersteunen met praktisch documenten</i>	<i>Wij ondersteunen met praktische documenten</i>	Initiatiefnemer moet het <u>ontwerp</u> voor advies voorleggen aan
Middel	<i>Wij ondersteunen met praktisch documenten</i>	Initiatiefnemer moet het <u>idee</u> voorleggen aan de CBK voor advies én de input aantoonbaar verwerken	- de CBK - de Commissie Beeldkwaliteit, subcommissie cultuurhistorie, of het RKT als er sprake is van een ontwikkelgebied
Groot	Initiatiefnemer moet het <u>idee</u> voorleggen aan de CBK voor advies én de input aantoonbaar verwerken	Initiatiefnemer moet het <u>ontwerp</u> voor advies voorleggen aan <ul style="list-style-type: none"> - de CBK - indien er sprake is van een ontwikkelgebied het RKT én de input aantoonbaar verwerken Initiatiefnemer moet de Commissie Beeldkwaliteit daarnaast actief informeren	én de input aantoonbaar verwerken

¹ Raadsbrief E22.002259, 13 december 2022, "Uitvoeringsprogramma 2023-2024 Kunst in de openbare ruimte".

5. Proces

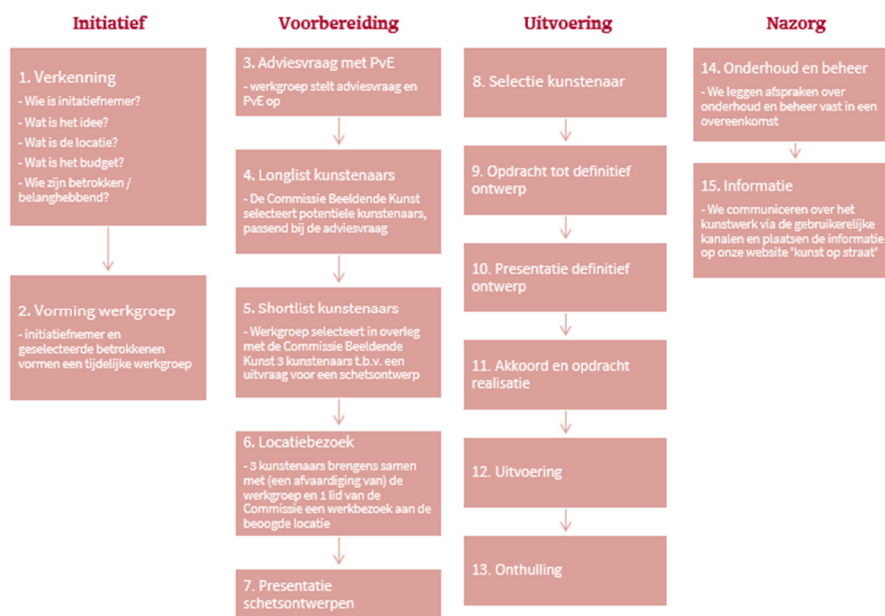
Voor alle kunst in de openbare ruimte, dus ook muurschilderingen, is er altijd een initiatiefnemer. Dit kan de gemeente zelf zijn (verschillende beleidsterreinen), maar ook een organisatie of een inwoner(sgroep).

Wij constateren vier mogelijke ingangen voor een initiatief:

Initiatieven van inwoners of derden nemen wij (in principe) niet over. Kleine initiatieven worden tijdens de pilot periode aanpak graffiti gecoördineerd door het Meldpunt.² Zo houden we meer overzicht en kunnen we bijvoorbeeld voorkomen dat legale graffiti en muurschilderingen per ongeluk door schoonmaak verdwijnen. Wij ondersteunen kleine initiatieven verder met onze praktische handleiding. Dit is een handout met tips en aandachtspunten voor muurschilderingen. Ook geven wij hen een model document dat zij kunnen benutten voor het vastleggen van afspraken over zeggenschap en onderhoud (zie verder onder 7. en 8.).

Ook bij grotere muurschilderingen op een beeldbepalende plek of in een beschermd stadsgezicht blijft de initiatiefnemer in principe verantwoordelijk voor het verkrijgen van de toestemming van de eigenaar van de muur, het realiseren van draagvlak in de omgeving, voor de financiering en voor de uiteindelijke realisering. Wel biedt het gemeentelijk aanspreekpunt ondersteuning in het proces. Als de vervolgstap leidt tot een gemeentelijke kunstopdracht voor een muurschildering, doorlopen wij vervolgens dezelfde stappen die wij ook hanteren voor het realiseren van autonome kunstwerken in de openbare ruimte. Dit proces ziet er schematisch als volgt uit:

² Het meldpunt is in ieder geval tot en met 2025 actief. Zie plan van aanpak graffiti bestrijding.

De secretaris van de Commissie Beeldende Kunst faciliteert en bewaakt dit proces, maar de initiatiefnemer blijft verantwoordelijk voor het uiteindelijke resultaat. De initiatiefnemer is ook verantwoordelijk voor het waar nodig aanvragen van de advisering van Commissie Beeldkwaliteit, diens subcommissies welstand en cultuurhistorie of in ontwikkelgebieden de Ruimtelijke Kwaliteitsteams. Vanuit stadsbeheer kan een projectleider de uitvoering faciliteren.

Het is goed om te vermelden dat niet ieder initiatief uiteindelijk haalbaar is en dat het dus ook voorkomt dat er na de eerste verkenning verder geen vervolg aan een initiatief gegeven wordt.

6. Financiering

Voor de kleinere initiatieven, waarbij wij niet willen sturen (zie onder 3.), brengt het meldpunt initiatiefnemers in contact met het betreffende wijkteam om te bekijken of er ondersteuning via mijn wijkplan of de subsidieregeling voor wijkactiviteiten mogelijk is.

Vanuit ons cultuurbudget hebben wij daarnaast jaarlijks € 15.000,- beschikbaar om de inwonerinitiatieven waarbij wij wél willen sturen te ondersteunen. Wij koppelen dit budget aan de plekken waar wij willen sturen op kwaliteit (zie onder 4.). Voor deze initiatieven dekken wij 75% van de kosten tot een maximum van € 5.000,- per initiatief, als door initiatiefnemer aan de voorwaarden uit deze werkwijze wordt voldaan.

Gemeentelijke opdrachten voor autonome kunstopdrachten financieren wij uit de reserve beeldende kunst, of uit ontwikkelbudgetten, zoals beschreven in ons uitvoeringsprogramma kunst openbare ruimte 2023-2024.³ De kosten voor de commissie beeldende kunst betalen wij uit het budget voorbereidingskosten.

7. Zeggenschap

Na het aanbrengen ligt de zeggenschap over de muurschildering bij twee partijen; de maker en de eigenaar van de muur. Wij nemen de verantwoordelijkheden van beide partijen in principe niet over, maar faciliteren wel het vastleggen van afspraken daarover door middel van het aanreiken van een model document.

8. Onderhoud

Muurschilderingen zijn in principe tijdelijk van aard. De tijdelijkheid varieert wel per situatie. Daarom kijken de partijen die betrokken zijn bij de realisatie van de schildering of er een coating op moet of niet, voor hoe lang er onderhoud wordt voorzien (ook schoonmaak van vandalisme) en of een schildering na verloop van tijd weer verwijderd wordt. Afspraken daarover leggen (wij samen met de) initiatiefnemer, de maker en de eigenaar van de muur vast. Als het nodig is maken wij ook afspraken over het weer terugbrengen van de muur in haar originele staat en wie daar verantwoordelijk voor is.

Zo komen er niet alleen schilderingen bij, maar blijft er ook ruimte voor verandering. Als een schildering de vastgestelde houdbaarheid nadert kan gekeken worden of deze vervangen moet worden door bijvoorbeeld een nieuwe schildering, of een alternatieve invulling.

³ Raadsbrief E22.002259, 13 december 2022, "Uitvoeringsprogramma 2023-2024 Kunst in de openbare ruimte".